

บทความวิจัย

เรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอารียเมตไตรยโพธิสัตว์ของคนเกาหลี

โดย

นางสาว รจเรช ยวงอักษร

รหัสนักศึกษา 05530610

เสนอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ บุญหนุน

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556

บทความวิจัย

ชื่อหัวข้อบทความวิจัย	ความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ของคนเกาหลี
ชื่อ – นามสกุลนักศึกษา	นางสาวจเรช ยวงอักษร รหัสประจำตัว 05530610
ชื่อ – นามสกุลอาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ บุญหนุน
สาขาวิชาเอก	เอเชียศึกษาคณะอักษรศาสตร์
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ของคนเกาหลี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของการนับถือบูชาพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ของชาวเกาหลี และเพื่อศึกษาความคิด ความเชื่อของชาวเกาหลี ที่มีต่อพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์โดยเป็นการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ รวมทั้งวารสาร บทความ ตลอดจนสิ่งพิมพ์ออนไลน์ และเริ่มศึกษาจากพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้ามาในเกาหลี พุทธศาสนาได้เข้าไปผสมผสานกับวัฒนธรรมของคนเกาหลี ความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ได้ปรากฏอยู่ในเกาหลี เช่นเดียวกับที่พระโพธิสัตว์ทั้งหลายได้กลายเป็นเทพเจ้าที่ศักดิ์สิทธิ์ของคนเกาหลีด้วย สาเหตุที่คนเกาหลีนับถือพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ เพราะเชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์ที่ปฏิบัติตนอยู่ในความบริสุทธิ์ เป็นผู้มีเมตตา ทำประโยชน์แก่มวลมนุษย์ และมีจิตใจสูงส่งกว่าพระโพธิสัตว์ทั่วไป

คำสำคัญ พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์, พุทธศาสนา, เกาหลี

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศเกาหลีใต้ เป็นประเทศที่ไม่มีศาสนาประจำชาติ ประชาชนมีอิสระในการนับถือศาสนา จากการสำรวจสำมะโนประชากรในปี ค.ศ. 2007 พบว่า ร้อยละ 29.2 นับถือศาสนาคริสต์ รองลงมาคือร้อยละ 22.8 นับถือศาสนาพุทธมหายาน ศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 1.4 และส่วนมากร้อยละ 46.5 ไม่นับถือศาสนาใดๆ

ก่อนการเข้ามาของพุทธศาสนา ชาวเกาหลีได้นับถือศาสนาชามาน (Shamanism) ซึ่งเป็นการนับถือคนทรงอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 915 ประเทศจีนได้ส่งสมณทูต “ซุนเตา” เข้าไปเผยแผ่พุทธศาสนามหายานในสมัยอาณาจักร กอคูรยอ บนคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งก็คือประเทศเกาหลีในปัจจุบัน แต่ในระยะแรกยังไม่แพร่หลายนัก ต่อมาราวต้นพุทธศตวรรษที่ 10 พุทธศาสนาที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศาสนาประจำชาติ และมีอิทธิพลเหนือชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเกาหลีในเวลาต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ 17 สมัยราชวงศ์หวัง พุทธศาสนาในเกาหลีได้มีความเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด เนื่องจากความเลื่อมใสศรัทธาของกษัตริย์ที่ทรงยึดมั่นและถือเป็นที่พึ่งอันสูงสุด ตลอดจนการทำนุบำรุงอย่างจริงจัง พุทธศาสนาในเกาหลีจึงได้เจริญรุ่งเรืองมาเป็นลำดับตลอดระยะเวลา 1,000 ปี

คติความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์ของพุทธศาสนามหายาน เกิดขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 5 เมื่อถึงพุทธศตวรรษที่ 10 ได้เจริญรุ่งเรืองแพร่หลายไปทั่วชมพูทวีป ตลอดจนเผยแผ่ไปยังดินแดนต่างๆ ตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 6 ปราบกฐเจริญขึ้นในประเทศจีน เกาหลี ญี่ปุ่น เวียดนาม ในบรรดาประเทศเหล่านี้ได้มีการพัฒนาแนวคิดแตกแยกนิกายเป็นแบบแผนของตนเองอีกมาก พระโพธิสัตว์ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือในลัทธิมหายานมีจำนวนมาก หนึ่งในนั้นก็คือ พระโพธิสัตว์ศรีอาริยมตไตรย ซึ่งในคติฝ่ายมหายานนับถือว่า พระองค์เป็นผู้มีเมตตา จิตใจสูงส่งกว่าพระโพธิสัตว์ทั้งปวง คุณวิเศษแห่งบารมี คือ เมตตา ลักษณะรูปเคารพฝ่ายมหายานเป็นแบบนักบวชเกล้าผมทรงชฎามงกุฏ นุ่งผ้าสั้นหรือผ้ายาว ไม่มีเครื่องประดับ มีสองกร หรือหลายกร เบื้องหน้ามวยผมมีรูปสถูปประดับอยู่

พระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์ในภาษาเกาหลีนั้นเรียกว่า Miru หรือ Mirok (미륵보살) เรื่องราวของพระโพธิสัตว์องค์นี้ ได้ถูกบันทึกไว้โดยคัมภีร์ต่างๆ มีชื่อเรียกแตกต่างกัน เพราะมีที่มา

จากหลากหลายคัมภีร์ เป็นอนาคตพุทธเจ้าคือพระโพธิสัตว์ผู้จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต และเป็นพระพุทธรูปองค์ที่ 5 แห่งภัทรกัลป์ โดยมีพระพุทธรูปเจ้ามาตรัสรู้แล้ว 4 พระองค์ คือ พระพุทธรูปกุกสันธะ พระพุทธรูปโกนาคมนะ พระพุทธรูปกัสปะ พระพุทธรูปสมณโคดม (สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน) และจะมีพระพุทธรูปศรีอาริยมตไตรย มาตรัสรู้ในอนาคตความเชื่อที่มีต่อพระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์ในเกาหลี ยังสะท้อนให้เห็นในความหลากหลายของประติมากรรมพระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์ (卍 卍) ที่มีความเก่าแก่ คือตั้งแต่สมัยอาณาจักรซิลลา ซึ่งเป็นยุคที่พุทธศาสนามหายานรุ่งเรืองมากที่สุด โดยจะสามารถพบเห็นความเชื่อ ความศรัทธาของคนเกาหลีที่มีต่อพระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์ได้จากการสร้างพระพุทธรูปตามวัดและสถานที่ทางศาสนาหลายแห่ง ซึ่งมีอยู่หลายอิริยาบถ ส่วนใหญ่จะเป็นอิริยาบถนั่งบนตั่ง ห้อยขาซ้าย ขาขวาพาดบนเข่าซ้าย มือขวางอ ข้อศอกวางบนเข่าขวาและนิ้วชี้กับนิ้วกลางเหยียดแตะแก้ม

สิ่งที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์ที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อศาสนาของชาวเกาหลี ผู้วิจัยใคร่ศึกษา “ความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์ของคนเกาหลี” เพื่อช่วยให้เข้าใจในเรื่องของศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนาในสังคมเกาหลี ให้ลึกซึ้งขึ้นไป

2. จุดประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการนับถือบูชาพระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์ของชาวเกาหลี
2. เพื่อศึกษาความคิด ความเชื่อของชาวเกาหลี ที่มีต่อพระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์

3. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาความเป็นมาของการนับถือบูชาพระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์ของชาวเกาหลี และความคิดความเชื่อของชาวเกาหลีที่มีต่อพระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระศรีอาริยมตไตรยโพธิสัตว์ รวมทั้งวารสารบทความ ตลอดจนสิ่งพิมพ์ออนไลน์
2. วิเคราะห์และประมวลผลการศึกษา
3. เรียบเรียงผลการศึกษารูปแบบของบทความวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 คติความเชื่อเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ในพุทธศาสนา

ประวัติความเป็นมาของศาสนาพุทธเริ่มตั้งแต่สมัยพุทธกาล ผู้ประกาศศาสนาและเป็นศาสดาของศาสนาพุทธคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสรู้เมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนวิสาขะหรือเดือน 6 ณ ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ ประเทศอินเดีย 45 ปี ก่อนพุทธศักราช ปัจจุบันสถานที่นี้ เรียกว่า พุทธคยา อยู่ห่างจากเมืองคยาประมาณ 11 กิโลเมตร การประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า เริ่มจากการแพร่หลายไปทั่วอินเดีย แต่หลังพุทธปรินิพพาน 100 ปี พุทธศาสนาในอินเดียแตกออกไปเป็นจำนวนมาก แต่สุดท้ายเหลือเป็นนิกายหลัก 2 นิกายคือ เถรวาทและมหายาน

นิกายมหายานได้แพร่หลายไปทั่วเอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออก เมื่อศาสนาพุทธในอินเดียเสื่อมลง พุทธศาสนามหายานในเอเชียกลางและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เสื่อมตามไปด้วย ยังคงเหลือในจีน ทิเบต ญี่ปุ่น และเวียดนาม นิกายเถรวาทได้เฟื่องฟูขึ้นอีกครั้งในศรีลังกา และแพร่หลายไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความคล้ายคลึง และ ความแตกต่างที่สำคัญระหว่าง นิกายมหายานและเถรวาท มีดังนี้

ข้อคล้ายคลึงกันของนิกายทั้งสอง สามารถสรุปได้เป็นหลักใหญ่ ๆ 4 ประการคือ

1. จุดมุ่งหมายปลายทางของทั้งสองนิกายเหมือนกันคือความหลุดพ้น
2. คำสอนทั้งสองนิกายเป็นประโยชน์แก่สังคมของมนุษย์ในด้านศีลธรรม และ จรรยา
3. ทั้งสองนิกายสอนในเรื่องกฎแห่งกรรม
4. ทั้งสองนิกายต่างยอมรับเรื่องความไม่จำกัดสรรพสิ่ง คือ ไม่มีเริ่มต้น ไม่มีสิ้นสุด

ไม่มีขอบเขต ไม่มีประมาณ

ส่วนข้อแตกต่างกันของนิกายทั้งสองที่สำคัญที่สุดคือ นิกายเถรวาทมุ่งอรหัตภูมิ โดยถือคติว่าก่อนจะให้คนอื่นรู้ คนต้องรู้ก่อน ก่อนจะช่วยคนอื่นได้ คนต้องช่วยตนเองให้ได้ก่อน ส่วนมหายานมุ่งพุทธภูมิ คือ ต้องบำเพ็ญตนเป็นพระโพธิสัตว์ก่อน เพื่อช่วยคนอื่นก่อนช่วยตนเอง ยอมรับความทุกข์ เพื่อความสุขของผู้อื่น

นิกายเถรวาท ถือว่านับแต่อดีตนานี้มีพระพุทธเจ้าหลายองค์ แต่ที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันคือ พระสมณโคดม หรือ พระศากยมุณี ซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน มีพระนามเดิมว่า สิทธัตถะ หรือ สิทธารถะ ประสูติในสกุลกษัตริย์ พระเจ้าสุทโธทนะเป็นพระราชบิดา และพระนางสิริมหามายา เป็นพระราชมารดา พระศรีศากยมุณีพุทธเจ้า หรือ สิทธัตถะ ประสูติที่สวนลุมพินี ในระหว่างเขตแดนเมืองกบิลพัสดุ์และเมืองเทวทหะติดต่อกัน เมื่อก่อนพุทธศก 80 ปี (ก่อนคริสตศักราช 543 ปี) ครั้นเมื่อพระศรีศากยมุณีเข้าประสูติได้ 7 วัน พระมารดาก็ทรงสิ้นพระชนม์ และทรงได้พระนางมหาประชาบดีเป็นมารดาเลี้ยงต่อมา พระศรีศากยมุณีเข้าได้ทรงศึกษาเล่าเรียนในศิลปะวิทยาการจากอาจารย์สำนักต่างๆ จนเจนจบ และทรงได้อภิเษกสมรสกับพระนางพิมพา หรือ พระนางยโสธรา เมื่อพระศรีศากยมุณีเข้าพระชนมายุได้ 19 พรรษา ทรงมีพระโอรสองค์หนึ่ง พระนามว่า ราหุล

ด้วยความเบื่อหน่ายต่อการครองชีวิตคู่ เพราะว่าเป็นทุกข์ จึงได้ทรงตัดสินใจออกผนวชเมื่อพระชนมายุ 29 พรรษา ทรงบำเพ็ญทุกกรกิริยา อย่างหนักก็ไม่บรรลุธรรมอันใด ในท้ายสุดพระองค์ทรงดำเนินทางมัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลางและทรงสำเร็จธรรมขั้นสูงเป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสรู้ความจริงอันเป็นประเสริฐ ซึ่งเรียกว่า อริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค หลังจากนั้นได้ทรงบำเพ็ญพุทธกิจตลอด 45 พรรษา ตรารับสิ้นพระชนมายุ ทรงสั่งสอนให้ละเว้นความชั่ว กระทำแต่ความดี ชำระจิตใจของตนให้ผ่องใส คำสั่งสอนของพระพุทธองค์เป็นที่นับถือยอมรับกันทั่วโลก

คำว่า ศากยมุณี มาจากภาษาสันสกฤตว่า ศากยมุณี คำว่า ศากย แปลว่า ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากชาวสกะ ศากย เป็นชื่อของนักรบเผ่าหนึ่ง เป็นชนที่มีผิวเหลือง สันนิษฐานว่าเป็นพวก Indo-Scythians ซึ่งมีกล่าวถึงในประวัติศาสตร์ว่าได้เข้ามาครอบครองอินเดียทางตอนเหนือในสมัยก่อนพุทธกาล ชาวศากยะมีนครหลวงอยู่ที่กรุงกบิลพัสดุ์ ชนศากยะมีหลายโคตรวงศ์ โคตรวงศ์หนึ่งที่สำคัญคือ โคตรวงศ์ของพระพุทธเจ้า ซึ่งกล่าวว่าสืบเชื้อสายมาจากฤาษีโคตมะ นั่นเอง ส่วนคำว่า

มุนี นั้น แปลว่า ผู้เรียน ผู้บำเพ็ญสมาธิ ศากยมุนี จึงแปลว่า พระมุนีชาวศากยะ ซึ่งหมายถึง พระพุทธเจ้า คำว่า ศากยมุนี เป็นสมัญญานามที่ใช้เรียกพระพุทธเจ้าเพื่อยกย่องเผ่าพันธุ์ของพระองค์ การที่เรียกพระพุทธเจ้าว่า มุนี นั้น ก็เพราะพระองค์เป็นผู้เฝ้ามองหาความสงบเงียบ เพื่อตั้งจิตบำเพ็ญสมาธิ

พุทธศาสนาเถรวาท เชื่อว่าในอนาคตจะมีพระพุทธเจ้าอีกพระองค์หนึ่งอุบัติขึ้นมา นั่นคือ พระศรีอาริยเมตไตรยพุทธเจ้า "พระศรีอาริยเมตไตรย" เป็นพระนามของพระพุทธเจ้าพระองค์ที่ 5 ต่อจากพระพุทธเจ้าโคดมในภัทรกัลป์ มีความหมายถึง ผู้บรรลุนิพพานอันดีงามที่เป็นเพื่อนแท้ของมนุษยโลก เรียกสั้นๆว่า "พระศรีอาริย์"

เช่นเดียวกับนิกายเถรวาท นิกายมหายาน มีพระพุทธเจ้าหลายพระองค์ในยุคนี้ที่ถูกเรียกว่า "ภัทรกัลป์" ได้มีการระบุเอาไว้ว่า จะมีพระพุทธเจ้ามาบังเกิดประมาณ 5 องค์ด้วยกัน โดยมีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้แล้ว 4 พระองค์ คือ พระพุทธกกุสันธะ พระพุทธโกนาคมะ พระพุทธกัสสปะ พระพุทธสมณโคดม (สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน) และจะมีพระพุทธรูปศรีอาริยเมตไตรย มาตรัสรู้ในอนาคต

ในคตินของพุทธศาสนาเถรวาทและมหายานพระโพธิสัตว์หมายถึงการบำเพ็ญตนเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ มุ่งเน้นการดำรงชีวิตให้เข้าถึงความเป็นพระพุทธเจ้า โดยแบ่งพระโพธิสัตว์ออกเป็น 2 ประเภท คือ พระฉานโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์ซึ่งกำหนดไม่ได้ว่ามาเกิดในโลกมนุษย์เมื่อใด แต่มีความกรุณาในหมู่สัตว์ ประทับอยู่เพื่อโปรดสัตว์ในโลกนี้ ดังเช่น พระศรีอาริยเมตไตรย และประเภทที่ 2 ได้แก่ มนุษย์โพธิสัตว์ คือ ผู้ปฏิบัติตนเพื่อบรรลุเป็นพระโพธิสัตว์ ปฏิบัติตนอยู่ในความบริสุทธิ์ ประกอบการบุญ เจริญศีล ทาน ภาวนา ทำประโยชน์แก่มวลมนุษย์

คติความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์เป็นจุดหมายและแกนหลักของพุทธศาสนา มหายาน เนื่องจากพุทธศาสนาเถรวาท มุ่งสั่งสอนสนับสนุนให้บุคคลบรรลุพระพุทธภูมิเป็นพระพุทธเจ้า นับถือว่าคุณคนผู้นั้นปรารถนาที่จะช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นภัย เน้นเรื่องการทำบุญ ประโยชน์สุขต่อผู้อื่นก่อนประโยชน์ส่วนตน เปรียบได้กับยานพาหนะขนาดใหญ่ จึงได้ชื่อว่า "มหายาน" คติความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์ของพุทธศาสนาเถรวาท เกิดขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 5 เมื่อถึงพุทธศตวรรษที่ 10 ได้เจริญรุ่งเรืองแพร่หลายไปทั่วชมพูทวีป ตลอดจนแผ่ไปยังดินแดน

ต่างๆ ตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 6 ปราบกฏเจริญขึ้นในประเทศจีน เกาหลี ญี่ปุ่น เวียดนาม ในบรรดาประเทศเหล่านี้ได้มีการพัฒนาแนวคิดแตกแยกนิกายเป็นแบบแผนของตนเองอีกมาก พระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือในลัทธิมหายานมีจำนวนมาก หนึ่งในนั้นก็คือ พระโพธิสัตว์ศรีอาริยมตไตรย เป็นพระโพธิสัตว์องค์เดียวที่ได้รับความนับถือทั้งฝ่ายเถรวาทและมหายานในฐานะของอนาคตพุทธเจ้า ที่จะมาบังเกิดและตรัสรู้ต่อจากพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน ซึ่งในคติฝ่ายมหายานนับถือว่าพระองค์เป็นผู้มีเมตตา จิตใจสูงส่งกว่าพระโพธิสัตว์ทั้งปวง คุณสมบัติแห่งบารมี คือ เมตตา

5.2 การนับถือพระศรีอาริยมตไตรยในเกาหลี

พุทธศาสนาจากประเทศจีนได้แพร่เข้าสู่ประเทศเกาหลีในราวต้นพุทธศตวรรษที่ 10 เป็นช่วงเวลาที่ประเทศเกาหลีแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อาณาจักร คือ อาณาจักร กุรยอ อยู่ทางตอนเหนือ อาณาจักรแพ็กเจ อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ และอาณาจักรชิลลา อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้

ทั้ง 3 อาณาจักรต่างยอมรับและนับถือพุทธศาสนาในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน อาณาจักรแพ็กเจมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่พุทธศาสนาและศิลปะเข้าสู่หมู่เกาะญี่ปุ่น โดยมีจุดมุ่งหมายทางการเมืองแอบแฝงอยู่ด้วย เนื่องจากอาณาจักรแพ็กเจเป็นอาณาจักรเล็กๆ ที่ถูกรบกวจาก 2 อาณาจักรใหญ่ จึงต้องการพันธมิตรโพ้นทะเลเช่น จีน และญี่ปุ่น เพื่อป้องกันตนเอง ซึ่งจัดว่าเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับนโยบายทางการเมืองของญี่ปุ่น เพราะญี่ปุ่นเองมีอาณาบริเวณอยู่ทางตอนใต้สุดของคาบสมุทรเกาหลี นอกจากนี้ญี่ปุ่นเองยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสู้รบช่วงชิงความเป็นใหญ่ระหว่างอาณาจักรทั้ง 3 ของเกาหลี อาณาจักรแพ็กเจจึงต้องส่งเครื่องบรรณาการต่างๆ รวมถึงพระพุทธรูปและคัมภีร์ทางพุทธศาสนาไปให้จักรพรรดิญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นรู้จักพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก แต่ชาวญี่ปุ่นต้องการเรียนรู้พุทธศาสนาจากต้นตอ จึงส่งพระภิกษุไปรับศาสนาโดยตรงจากประเทศจีนต่อไป

ในราวพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นช่วงเวลาแห่งการแย่งชิงอำนาจบนคาบสมุทรเกาหลี กษัตริย์จีนสมัยราชวงศ์ซุย (พ.ศ.1124-1161) และสมัยราชวงศ์ถัง (พ.ศ.1161-1450) ซึ่งพยายามขยายอำนาจบนคาบสมุทรได้ให้การสนับสนุนแก่อาณาจักรชิลลา โดยมุ่งหวังจะรวมประเทศเกาหลีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศจีน แต่อาณาจักรชิลลาต้องการที่จะรวมเกาหลีให้เป็นเอกภาพ จึงต้องทำ

สงครามแย่งชิงความเป็นใหญ่กับประเทศจีนเป็นเวลาหลายปี จนสามารถขับไล่จีนออกจากคาบสมุทรเกาหลีได้สำเร็จ และรวมประเทศเกาหลีเข้าเป็นเอกภาพ โดยมีเมืองหลวงอยู่ที่เมืองคยองจู ประเทศเกาหลีจึงได้ก่อตั้งขึ้นภายใต้ระเบียบแบบแผนการปกครองแบบจีนสมัยราชวงศ์ถัง ชุนนางและพระภิกษุสงฆ์นิยมเดินทางไปยังประเทศจีนเพื่อศึกษาวิทยาการที่ก้าวหน้า ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมแบบจีน

สถานภาพของพุทธศาสนาในเกาหลีแบ่งออกได้เป็น 2 ยุค

1. ยุคแรก พระสงฆ์ในเกาหลีมีหลายนิกาย เช่นเดียวกับจีน ที่นิยมมากมีนิกายสุขาวดีและนิกายเซน ต่อมารัฐบาลเกาหลีได้บีบบังคับให้รวมกันเป็นนิกายเดียว โดยให้ยึดหลักคำสอนและพิธีกรรมเช่นเดียวกัน คือให้บูชาพระอมิตาภะ (นิกายสุขาวดี) ให้ฝึกสมาธิแบบนิกายเซน และให้มีการสวดมนต์ เป็นต้น จึงนับว่านิกายเซนมีบทบาทมากในประเทศเกาหลี
2. ยุคหลัง พุทธศาสนาได้เข้าไปผสมผสานกับวัฒนธรรมของเกาหลีเช่นเดียวกับชาติต่างๆ ในทวีปเอเชีย ความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ปรากฏอยู่ในเกาหลีเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธรูปเจ้าต่างๆ และพระโพธิสัตว์ทั้งหลายก็ได้กลายเป็นเทพเจ้าที่ศักดิ์สิทธิ์ของเกาหลีด้วย

อาณาจักรโบราณของเกาหลีได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนาจากประเทศจีนที่แผ่เข้ามาในประเทศเกาหลีสมัยนั้น ความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในสมัย 3 อาณาจักรได้ทิ้งร่องรอยความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนาผ่านประติมากรรมรูปเคารพที่ทำด้วยศิลาและสำริดปิดทอง ส่วนที่นิยมสลักด้วยไม้และดินเหนียวอาจจะมียุ่บ้าง แต่ไม่มีตัวอย่างให้เห็นในปัจจุบัน

รูปเคารพในพุทธศาสนาของเกาหลีอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ

พระพุทธรูป และพระโพธิสัตว์ ซึ่งได้รับอิทธิพลรูปแบบจากศิลปะจีนสมัยราชวงศ์สุยและราชวงศ์ถัง และจากศิลปะญี่ปุ่นสมัยนาระ

พระพุทธรูปที่ชาวพุทธในประเทศเกาหลีส่วนใหญ่นับถือคือพระศากยมุนีและพระอมิตาภะพระศากยมุนี มีทั้งทำประทับยืนและประทับนั่ง ในทำประทับยืนจะประทับยืนบนปัทมาสะพระหัตถ์ซ้ายทำปางประทานพร (นิ้วชี้และนิ้วนางชี้ลงเบื้องล่าง) และพระหัตถ์ขวาทำปางประทานอภัย ในรูปประทับนั่ง พระหัตถ์จะทำปางสมาธิ นอกจากจะปรากฏพระองค์ในรูปเดี่ยวแล้ว ยัง

ปรากฏพร้อมบริวาร ซึ่งประกอบด้วยพระโพธิสัตว์ต่างๆ และพระอรหันต์หลายพระองค์ ส่วนพระอมิตาภะมักจะปรากฏพระองค์พร้อมพระโพธิสัตว์ 2 องค์ คือ พระโพธิสัตว์มหาสถามปราบต์ (ด้านขวา) และพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (ด้านซ้าย) ส่วนพระโพธิสัตว์ที่ชาวพุทธในประเทศเกาหลีนับถือมากคือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรและพระโพธิสัตว์เมไตรยะ

โดยชาวเกาหลีจะนิยมสร้างรูปพระโพธิสัตว์ประทับยืน ทรงเครื่องแบบกษัตริย์และทรงสวมสร้อยเม็ดประคำยาวจรดพระขงฆ์ สอดเกี่ยวกับลายดอกจอกแถบชั้นพระองค์ พระหัตถ์ขวาถือจินดามณีและชูขึ้นเบื้องบน ส่วนพระหัตถ์ซ้ายกำชายจีวร อาจจะเป็นปางจินดามณีจักร-โลกेश्वร ซึ่งเป็นปางนิยมในประเทศจีน

ในประเทศเกาหลีความเชื่อและความศรัทธาในพระโพธิสัตว์เมไตรยะแพร่หลายมาก แต่ประติมากรรมรูปเคารพต่างๆ นิยมทำตามแบบนิยมของจีนคือ ในรูปประทับนั่งสมาธิ พระเศียรที่โน้มเอียงเล็กน้อยในท่าครุ่นคิด ห้อยพระบาทขวาลงมา ส่วนพระขงฆ์ซ้ายยกขึ้นพาดไว้บนพระเพลาขวา พระหัตถ์ขวาจับพระขงฆ์ซ้าย ในขณะที่พระหัตถ์ซ้ายแตะพระปรางด้านซ้าย ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเกาหลีมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนาที่ชาวจีนนับถือ กล่าวคือ

เมื่อจีนได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาจากอินเดียแล้วก็ยังเป็นพุทธศาสนานิกายมหายานแบบที่มีการเจือปนลัทธิอื่นๆ ของจีนที่มีอยู่ก่อนแล้วเข้าไปด้วย ชาวจีนได้บำรุงรักษาและเผยแพร่พุทธศาสนาไปทั่วแผ่นดินจีน และยังเผยแพร่ไปยังประเทศใกล้เคียง ได้แก่ ประเทศเกาหลี และประเทศญี่ปุ่น ตามลำดับของช่วงเวลา ด้วยเงื่อนไขทางสังคม และความห่างไกลจากประเทศต้นแบบ หรือประเทศอินเดีย ทำให้พุทธศาสนาในจีน เกาหลี และญี่ปุ่น ซึ่งมีจีนเป็นที่มา มีความแตกต่างไปจากพุทธศาสนาในอินเดียพอสมควร แต่ก็มีความแตกต่างในทางปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากทั้งสองฝ่ายยังยอมรับนับถือพระศาสดาองค์เดียวกัน ยอมรับหลักคำสอนพื้นฐานของพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน และยอมรับหลักปรัชญาเดียวกัน

พุทธศาสนาในจีนแตกออกเป็นหลายนิกาย บางนิกายเข้มงวดและสมณะ แต่ในภาพรวมโดยทั่วไป จะพบว่าชาวพุทธในจีนจะมีที่พึ่งให้สวดมนต์ ขอมพร อ้อนวอนขอความช่วยเหลือได้ โดยจะเห็นได้จากการสร้างรูปปั้นอุทิศให้พระพุทธรูปเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ แล้วระบุลงไปในการึกว่าเหตุผลที่สร้างเพราะอะไร เช่น ชายคนหนึ่งจารึกไว้ในถ้ำหลงเหมินว่าเขาได้สร้างรูปพระโพธิสัตว์

ศรีอาริยมตไตรย โดยหวังว่าลูกชายจะฟื้นจากไข้ หรือบางครั้งพบว่ามีการสร้างรูปพระศากยมุนี เพื่อให้ผลบุญตกแก่บิดามารดาที่ล่วงลับไปแล้ว ให้ได้ไปเกิดใหม่ในดินแดนสุขาวดี ซึ่งเป็นอาณาจักรที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์แบบ ที่ที่จะได้พบกับพระพุทธเจ้า ได้เวียนว่ายตายเกิดอีก หลากหลายชาติ และสุดท้ายจะได้พบพระศรีอาริย์

คัมภีร์จีนกล่าวถึงพระพุทธเจ้าจำนวนมากมาย แต่พระพุทธเจ้าที่จีนเคารพนับถือมากที่สุดได้แก่ พระศากยมุนีพุทธเจ้า พระอนาคตพุทธเจ้า (พระศรีอาริยมตไตรย) พระอมิตาภะพุทธเจ้า (พระชยานิพุทธอมิตาภะ) พระโกษัณษคุรุ (พระพุทธเจ้าแพทย์) พระไวโรจนพุทธเจ้า (พระชยานิพุทธไวโรจนะ) พระทีปังกรพุทธเจ้า (พระอดีตพุทธองค์แรก) และพระประภุตรัตนะ (พระพุทธเจ้าในอดีตอันยาวไกล)

พระศากยมุนี ในจีนเรียกว่า “เช็กเกียมอนี่สุด” พระรูปของพระศากยมุนีในจีนนิยมทำเป็น พุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิ พระพุทธรูปประทับยืนไม่ค่อยพบ พระพุทธรูปประทับนั่งที่เก่าแก่ที่สุด เป็นพระพุทธรูปสมัยราชวงศ์โจวตอนปลาย มีอายุอยู่ใน พ.ศ. 881 เป็นพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิบนบัลลังก์สิงห์ พระหัตถ์ทำปางสมาธิ (ชยานมูทรา) พระพุทธรูปของจีนได้รับรูปแบบ มาจากพระพุทธรูปของอินเดีย สกุลคันธาระผสมกับรูปแบบพระพุทธรูปจากเอเชียกลาง แต่มา คัดแปลงให้มีสันคมมากขึ้น จึงดูค่อนข้างแข็งกระด้าง ริ้วของผ้าก็เป็นลายซิกแซก นอกจากนั้นเส้น เกศาก็ดูเป็นแนวอย่างเด่นชัด แม้ว่าลายลูกคลื่นแบบคันธาระยังปรากฏอยู่บ้างก็ตาม มีลักษณะมหา บुरुย และบางทีจะพบว่า มีพระมัสสุแบบพระพุทธรูปคันธาระของอินเดีย ส่วนบัลลังก์สิงห์นั้นเป็น สัญลักษณ์ของพระพุทธองค์ว่าเป็นสิ่งแห่งวงศ์ศากยะ

ส่วนพระเมตไตรย ในจีนนั้น ชาวจีนเริ่มรู้จักพระอนาคตพุทธเจ้าเมตไตรย ตั้งแต่ราว คริสต์ศตวรรษที่ 3 เมื่ออาจารย์ธรรมรักษ์ได้แปลพระสูตรเมตไตรย - วยาकरणะ (Maitriya-Vyakarana) ออกเป็นภาษาจีนในปี ค.ศ. 303 และอาจารย์อุมาโรซีฟได้แปลอีกในปี ค.ศ. 400 พุทธศาสนิกชนชาวจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่นเหนือ เลื่อมใสศรัทธาพระเมตไตรยมาก มีการสร้าง ประติมากรรมรูปพระเมตไตรยเพื่ออุทิศให้พุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก และพบมากในถ้ำหลงเหมิน (Lung-Men) ลัทธิการบูชาพระเมตไตรยได้แพร่หลายและอยู่ต่อมาจนถึงสมัยราชวงศ์ถัง ได้พบ หลักฐานว่าพระจักรพรรดิฉินวู แห่งราชวงศ์ถัง ได้พยายามที่จะทำให้คนเชื่อว่าพระนางเป็นอวตาร

หรือภาคหนึ่งของพระเมไตรยะ (แต่ไม่มีใครยอมรับ) จนกระทั่ง ค.ศ. 916 หลวงจินอ้วนใจดี ใน นิกายเซ็นจงได้ทำให้คนเชื่อว่าเป็นอวตารหรือภาคหนึ่งของพระเมไตรยะ เมื่อมรณภาพไปจึงนิยมนิยมนิมสร้างรูปหลวงจินอ้วนองค์นี้ไว้บูชา ต่อมาได้กลายเป็นภาคหนึ่งของพระเมไตรยะ

หลังจากราชวงศ์ฮั่นเหนือ ได้พบว่าประติมากรรมรูปพระเมไตรยะลดน้อยลง อาจเป็นเพราะ ความผิดหวังที่พระเมไตรยะไม่เสด็จลงมาโปรดเสียที หลังจากทีรอคอยกันมาเป็นเวลานาน อีก ประการหนึ่งคงเป็นเพราะว่ามีพระพุทธเจ้าองค์อื่นเข้ามาแทนที่ คือ พระอมิตาภะ ดังนั้นลัทธิการ บูชาพระเมไตรยะจึงเสื่อมไปจากจีน แต่ไปเจริญงอกงามในประเทศเกาหลีแทน

เมไตรยะ จีนเรียกว่า มิถ่อสูต หรือ มิเตกสูต ตามคัมภีร์จีนที่แปลมาจากพระสูตรเมไตรยะ- วายาภณะ กล่าวไว้ว่าพระศากยมุนีพุทธเจ้า ให้พระเมไตรยอวตารลงมาสืบต่อพระองค์ เมื่อพระองค์ ปรินิพพานไปได้ 5,000 ปี แล้ว เพื่อช่วยมนุษย์ให้หลุดพ้นจากอกุศลกรรมที่ได้ทำไว้

รูปพระศรีอาริยมตไตรยของจีนนิยมทำเป็นพระพุทธรูปเช่นเดียวกับพระศากยมุนี นั่นคือ ไม่นิยมทำเป็นรูปโพธิสัตว์ แต่นิยมทำตอนที่ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ส่วนมากจะทำเป็นรูปพระ จิน ประทับยืน มีจารึกไว้ว่าเป็นรูปของพระศรีอาริยมตไตรย

รูปพระศรีอาริยมตไตรยที่เก่าแก่ที่สุดมีอายุอยู่ใน พ.ศ. 986 (ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถาน บุกคลินประเทศญี่ปุ่น) แต่องค์ที่งดงามที่สุดปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานเมโทรโพลิตัน นิวยอร์ก มีอายุ อยู่ใน พ.ศ. 1020

พระศรีอาริยมตไตรยในรูปพระโพธิสัตว์ก็มีอยู่บ้าง โดยส่วนมากจะทำรูปตอนที่พระองค์ สถิตอยู่บนสวรรค์ โดยทำเป็นโพธิสัตว์ประทับนั่งสมาธิ ห้อยพระบาทซ้ายลงมา พระบาทขวาพาด บนพระชานุซ้ายส่วนพระหัตถ์ขวารองรับพระหนุไว้ รูปแบบนี้นิยมทำในช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 11 และเป็นรูปแบบที่นิยมมากในเกาหลี และญี่ปุ่นด้วย อีกรูปหนึ่งที่นิยมทำมากในสมัยราชวงศ์ถัง คือ ทำเป็นโพธิสัตว์ประทับนั่ง ห้อยพระบาททั้งสองข้างพระหัตถ์ขวาทำปางวิตรรกะ พระหัตถ์ซ้ายทำ ปางประทานพร ซึ่งเป็นอิทธิพลศิลปะคุปตะของอินเดีย

นอกจากนี้ยังมีรูปอ้วนท้วน แก้มเป็นพวง พระอุระและพระอุทรอวบอ้วนและเปิดให้เห็น ตลอดเวลา นั่งหัวเราะ จึงถูกเรียกว่า The Laughing Buddha พระหัตถ์ซ้ายถือขำกายสิทธิ์ บรรจุลูก

ท้อหรือสมบัติ ซึ่งเป็นสาระของโลกที่ล่วงมาแล้ว ส่วนพระหัตถ์ขวาก็ถือลูกประคำ ซึ่งรูปลักษณะนี้ มีตั้งแต่ขนาดใหญ่อันเล็กเท่าศูติกา ชาวจีนนับถือว่าเป็นพระผู้นำโชคมาให้ และนิยมประดิษฐานรูปพระหัวเราะไว้ในร้านค้าของตน

6. สรุปและอภิปรายผล

เมื่อพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้ามาในประเทศเกาหลี และได้ถูกนำมาจับคู่ผสมผสานกันบนพื้นฐานทางความเชื่อ ความศรัทธาเช่นนี้ คนเกาหลีมีความเชื่อและรอคอยพระศรีอารียเมตไตรยที่จะเสด็จมาบังเกิดในโลกมนุษย์ในฐานะพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป หรือ พระพุทธเจ้าองค์สุดท้ายของยุคภัทรกัลป์ ภาพของพระศรีอารียเมตไตรย จึงถูกวาดและจินตนาการออกไปแตกต่างกันตามความเชื่อและความศรัทธาของคนเกาหลี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผ่านทางประติมากรรมและรูปเคารพที่ทำด้วยศิลาและสำริดปิดทอง สาเหตุที่คนเกาหลีมีความเชื่อและความศรัทธาเกี่ยวกับพระศรีอารียเมตไตรยก็เพราะเชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์ที่ปฏิบัติตนอยู่ในความบริสุทธิ์ เป็นผู้มีเมตตา ทำประโยชน์แก่มวลมนุษย์ และมีจิตใจสูงส่งกว่าพระโพธิสัตว์ทั่วไป และมีความหวังให้พระศรีอารียเมตไตรยลงไปเกิดในเผ่าพันธุ์ สังคมของตน เพื่อช่วยขจัดปัดเป่าปัญหา นำเอาความสุขสมบูรณ์มาให้กับชาติบ้านเมือง

บรรณานุกรม

จารุณี อินเกิดฉาย และคณะ. คุณธรรม จริยธรรมตามรอยพระโพธิสัตว์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือน
โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2550.

ชัชรินทร์ไชยวัฒน์. ตามรอยพระศรีอารีย์. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2551.

ฉัมนันทา ภิกษุณี. บนเส้นทางโพธิสัตว์. กรุงเทพฯ : บริษัทส่องสยาม, 2554.

วศิน อินทสระ. สารสำคัญแห่งพุทธปรัชญามหายาน. กรุงเทพฯ : ธรรมดา, 2550.

วิศวกัทร มณีปัทมเกตุ. ผู้แปล. พระพุทธชาดงสะกะ มหาไวปุลยสูตร. กรุงเทพฯ : บริษัท ส่องสยาม,
2549.

ส.พลายน้อย. พระศรีอารีย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์น้ำฝน, 2539.

สมภาร พรมา. พระพุทธศาสนาามหายาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
2534.

เสถียร พันธรังสี. พุทธศาสนาามหายาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543.

อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์. พระพุทธศาสนาามหายาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2551.